

Міністерство освіти і науки України

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально-науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра обліку та аудиту

УТКІНА МАРИНА АНАТОЛІЇВНА

Реферат

кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
АМОРТИЗАЦІЙНОЮ ПОЛІТИКОЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ОПОДАТКУВАННЯ (ЗА ДАНИМИ ЛИПКОВАТІВСЬКОГО АГРАРНОГО
КОЛЕДЖУ НОВОВОДОЛАЗЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(освітня програма «Облік і оподаткування»)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент

Руденко Сергій Валентинович

Харків – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Продовольча безпека країни залежить від рівня розвитку аграрних підприємств, який пов'язаний з матеріально-технічним забезпеченням аграрного виробництва. Диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, поглиблення кризових та інфляційних процесів у країні, низький фінансовий стан багатьох сільськогосподарських підприємств призвели до зниження обсягів капітальних інвестицій та значної зношеності більшості об'єктів їхніх основних засобів. У цій ситуації актуальності набувають питання інформаційного забезпечення управління матеріальними ресурсами, яке пов'язане з раціональною побудовою фінансового, податкового та управлінського обліку та аналізу зносу (амортизації) необоротних активів аграрних підприємств.

Розвиток теорії амортизації починається ще в минулих століттях, і за цей час можна простежити багато етапів її становлення. Теоретичні та практичні аспекти амортизації перебували у центрі уваги таких науковців, як А. Аракелян, Д. Баранов, В. Будавей, П. Буніч, В. Захаров, Я. Кваша, П. Павлов та інших. У 1990-х роках їхні дослідження продовжували відомі вчені – економісти радянської школи – Ю. Куренков, Ю. Любимцев, Д. Палтерович, В. Сенчагов, П. Тальміна, А. Фукс. У контексті розгляду державної економічної та науково-технічної політики до концепції амортизації з позицій державного регулювання зверталися такі українські фахівці, як Л. Дідівська, Б. Кваснюк, А. Нікіфоров, Д. Стеченко та С. Чистов. Амортизаційні відрахування як джерело фінансування інвестицій до основного капіталу розглядалися А. Безуглим, І. Бланком, О. Болховітіною, Т. Гончаровою, Н. Гуляєвою, Л. Даніловою, М. Крупкою, М. Кульчицьким, О. Лапко, П. Орловим, В. Тереховим та іншими вітчизняними вченими. Питаннями амортизації займалися також іноземні вчені, зокрема Л. Бернстайн, М. Ван Бред, Е. Домар, М. Лохман, К. Маттерн, Л. Рушті та інші. Облік та аудит зносу (амортизації) необоротних активів досліджували Н. Виговська, С. Голов, М. Дем'яненко, Г. Кірейцев, В. Моссаковський, М. Огійчук, В. Палій, Я. Соколов, М. Чумаченко та інші.

Мета та завдання роботи. *Метою роботи є розробка теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо обліково-аналітичного забезпечення управління амортизаційною політикою в сучасних умовах оподаткування.*

Мета кваліфікаційної роботи обумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- обґрунтувати сутність необоротних активів та порядок їх визнання в бухгалтерському обліку;

- навести класифікації необоротних активів та порядок їх оцінки;

- розкрити економічний та правовий зміст поняття «амортизація» та «амортизаційна політика»;

- навести методи нарахування амортизації та розкрити переваги та недоліки їх застосування в рамках формування ефективної амортизаційної політики підприємства;

- оцінити сучасний фінансово-економічний стан діяльності аграрних підприємств (за даними діяльності НПЦ Липковатіського аграрного коледжу);

- розкрити первинний, синтетичний та аналітичний облік зносу (амортизації) необоротних активів аграрних підприємств;

- запропонувати шляхи удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління амортизаційною політикою аграрних підприємств в сучасних умовах оподаткування;

- здійснити економічне обґрунтування запропонованих напрямів удосконалення.

Об'єктом дослідження є процес обліково-аналітичного забезпечення управління амортизаційною політикою аграрних підприємств в сучасних умовах оподаткування.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні й організаційні аспекти нарахування та обліку, контролю та аналізу зносу (амортизації) необоротних активів на аграрних підприємствах.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є сучасна теорія ринкової економіки, обліку, аналізу та

менеджменту. У дисертації використано такі методи дослідження: теоретичного узагальнення, групування, системного і процесного підходів – для уточнення економічної сутності понять «амортизація» та «амортизаційна політика»; анкетування, аналізу – при визначенні потреби управлінців у інформації; спостереження, порівняння – для вивчення стану обліково-аналітичного забезпечення управління амортизаційною політикою на досліджуваному підприємстві; узагальнення, логічний, причинно-наслідкових зв'язків – при дослідженні та розробці форм бухгалтерських документів та звітності внутрішньогосподарської звітності; експертних оцінок – для встановлення критеріїв інформаційного забезпечення управління; метод проектування – для розробки шляхів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління амортизаційною політикою аграрних підприємств в сучасних умовах оподаткування; таблично-графічний метод – для наочного відображення результатів дослідження тощо.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, Президента України, Національного банку України, рішення Аудиторської палати України, первинні документи, реєстри синтетичного і аналітичного обліку, фінансова, податкова та статистична звітність НПЦ Липковатіського аграрного коледжу, літературні джерела, а також результати власних досліджень та розрахунків.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною завершеною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення поставленого завдання.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукових праці у матеріалах науково-практичних конференцій загальним обсягом 0,2 ум. др. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний зміст роботи викладений на 93 сторінках комп'ютерного тексту. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел із 127 найменувань, містить 14 таблиць, 5 рисунків та 22 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ОБЛІКУ ЗНОСУ (АМОРТИЗАЦІЇ) НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ» розкрито визначення, визнання та класифікація необоротних активів, порядок оцінки необоротних активів, економіко-правову сутність категорії «амортизація» та фактори впливу на амортизаційну політику підприємства, методи нарахування амортизації, як ключова складова амортизаційної політики підприємства.

У другому розділі «СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗНОСУ (АМОРТИЗАЦІЇ) НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ» представлено організаційно-економічна характеристика підприємства, первинний, синтетичний та аналітичний облік зносу (амортизації) необоротних активів, аналіз динаміки і структури інвестицій в необоротні активи.

У третьому розділі «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ» запропоновано удосконалення облікового забезпечення амортизаційної політики в сучасних умовах оподаткування та удосконалення статистичної звітності щодо амортизаційної політики підприємств.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Отримані в ході дослідження результати кваліфікаційної (бакалаврської) роботи вирішують важливе науково-практичне завдання щодо теоретико-методичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління амортизаційною політикою в сучасних умовах оподаткування.

1. Встановлено, що необоротні активи – це активи підприємства, які утримуються з метою корисного використання у виробничо-господарській діяльності тривалий термін (більше одного року або одного операційного циклу) і частинами переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції, товарів чи наданих послуг. Визнання об'єктів обліку саме об'єктами власне необоротних активів передбачає їх відповідність певним критеріям, ключовим серед них є визнання об'єкту активом, що далі доповнюється додатковою спільною вимогою – тривалим терміном корисного використання. Лише подальша ідентифікація щодо ідентичності індивідуальним вимогам дозволяє вирізнити у складі необоротних активів їх належність до об'єктів певних груп – основних засобів чи нематеріальних активів. Побудова ієрархії критеріїв визнання об'єктів бухгалтерського обліку необоротними активами, дозволила сформулювати методичку їх ідентифікації.

2. На основі аналізу наявних концепцій трактування амортизації, запропоноване визначення амортизація, як комплексної економічної категорії, яка характеризує систематичне поступове перенесення вартості активів унаслідок зносу на готову продукцію з метою акумулювання коштів на відшкодування витрат на їх відтворення. Виходячи з двоїстої економічної природи амортизації, її можливо розглядати одночасно і як витрати виробництва, і як джерело фінансування інвестиційної діяльності підприємств.

3. В процесі дослідження обґрунтовано інструменти амортизаційної політики аграрного підприємства: це підходи до оцінки первісної та

ліквідаційної вартості об'єктів основних засобів, порядок і періодичність їх списання; порядок використання амортизаційних відрахувань; підходи до класифікації основних засобів; термін корисного використання (експлуатації) груп або об'єктів основних засобів; прийняті методи амортизації щодо окремих груп або об'єктів основних засобів. Доведено, що взаємодія інструментів амортизаційної політики дозволяє суб'єктам господарювання управляти розміром амортизаційних відрахувань, регулюючи при цьому співвідношення між витратами та прибутком, процеси відтворення засобів праці підприємства.

4. В процесі аналізу стану необоротних активів в сільському господарстві України встановлено невідповідність амортизаційних відрахувань витратам основного аграрного капіталу і потребам його відтворення. Це, зокрема, зумовлено відсутністю дієвої практики переоцінки сільськогосподарських основних засобів, тоді як суб'єктами економічної діяльності інших галузей здійснюється переоцінка свого майна. Дослідження показали, що у навчально-практичного центру Липковатівського аграрного коледжу в 2019 р. значно зросла первісна вартість основних засобів на кінець періоду – на 60,2% порівняно з 2017 р., що відбулося в процесі реінвестування прибутку в основний капітал. Були закупленні сільськогосподарські машини, а саме: агрегати для комбінованого обробітку ґрунту, сіялки, а також комбайн. Коефіцієнт оновлення у 2019 р. склав 0,35, що майже в 9 разів більше за попередній рік. Політика щодо оновлення основних засобів дала змогу скоротити зношеність основних засобів – до рівня 33% порівняно з 43% в попередньому році. Ступінь зносу основних засобів на рівні середнього значення по галузі.

5. Для того, щоб нарахувати амортизацію в навчально-практичному центрі Липковатівського аграрного коледжу використовується програма автоматизації бухгалтерського обліку «1С-Бухгалтерія 8.3». В навчально-практичному центрі Липковатівського аграрного коледжу амортизацію нараховують щомісячно. Облік нарахованого зносу (амортизації) в господарстві ведеться на рахунку 13 «Знос необоротних активів. На основі

розрахунків в «1С-Бухгалтерія 8.3» формуються відомості аналітичного та синтетичного обліку по рахунку 13. У програмі передбачено формування стандартних звітів, призначених для отримання даних за залишками й оборотами рахунку, субконто за кореспонденцією рахунків у різних розрізах для бухгалтерського та податкового обліку. Для відображення інформації про підсумки щодо обліку зносу (амортизації) необоротних активів можна сформувати наступні стандартні звіти: Оборотно-сальдова відомість за рахунком, Аналіз рахунку, Аналіз субконто, Картка рахунку, Головна книга тощо.

6. Встановлено, що при формуванні стратегії нарахування амортизації на даний час зв'язок між технічною та обліковою службою підприємства відбувається в зворотному порядку. Облікова служба передає інформацію про строки корисного використання об'єктів необоротних активів управлінням технічної служби. При цьому визначення такого строку ґрунтується перш за все на обмеженнях і рекомендаціях податкового кодексу щодо строку використання необоротних активів кожної групи. Однак, перспективним вважається зворотній порядок визначення строків корисного використання об'єктів необоротних активів. Він повинен ґрунтуватися на технічній політиці підприємства і враховувати специфіку використання кожного об'єкту.

7. У роботі розроблено положення про амортизаційну політику підприємства, де викладено загальні питання формування амортизаційної політики; умови зміни амортизаційної політики підприємства; порядок амортизації необоротних активів; амортизації безоплатно одержаних активів; амортизації основних засобів, внесених до статутного капіталу, гармонізація бухгалтерського та податкового обліку.

8. Обґрунтовано доцільність удосконалення форми Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції (ф. №2-ОЗ ІНВ (річна)), вважаємо, що необхідно зробити дану форму не річною, а кварталною і надавати її в електронному вигляді, яка дозволить

користувачам усіх рівнів мати оперативний доступ до даних. Запропонована удосконалена системи звітності щодо амортизаційної політики в частині визначення переліку, змісту і періодичності її надання регуляторним державним органам, яка формується за рахунок інтегрованої системи показників фінансової та нефінансової інформації, що дало змогу скорегувати зміст статистичної звітності підприємств і сформувати систему вільного обміну інформацією.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Уткіна М.А., Криніна А.Д., Бухгалтерський облік малих підприємств в контексті розвитку їх підприємницької діяльності. *XVI-й Міжнародний форум молоді. «Молодь і сільськогосподарська техніка у XXI сторіччі»*. Збірка матеріалів форуму. Харків: ХНТУСГ. 2020. С. 229.

2. Уткіна М.А., Криніна А.Д. Звіт про управління: аналіз проблем складання та подання в Україні. *Національні і світові тенденції розвитку обліку, оподаткування та контролю: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (присвяченої 60-річчю кафедри обліку і оподаткування ОДАУ), 21 травня 2020 р.* редкол.: І.О. Крюкова [та ін.]; Одеський державний аграрний університет. Одеса: «ВМВ-Принт», 2020. С. 192-195.

АНОТАЦІЯ

Уткіна М.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління амортизаційною політикою в сучасних умовах оподаткування (за даними Липковатівського аграрного коледжу Нововодолазького району Харківської області). – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» (освітня програма «Облік і аудит»). – Харківський національний технічний університет сільського

господарства імені Петра Василенка, Харків, 2020 р.

Кваліфікаційну роботу присвячено теоретико-методичному обґрунтуванню та розробці практичних рекомендацій з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління амортизаційною політикою в сучасних умовах оподаткування.

Продовольча безпека країни залежить від рівня розвитку аграрних підприємств, який пов'язаний з матеріально-технічним забезпеченням аграрного виробництва. Диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, поглиблення кризових та інфляційних процесів у країні, низький фінансовий стан багатьох сільськогосподарських підприємств призвели до зниження обсягів капітальних інвестицій та значної зношеності більшості об'єктів їхніх основних засобів. У цій ситуації актуальності набувають питання раціональної побудови фінансового, податкового та управлінського обліку та аналізу зносу (амортизації) необоротних активів аграрних підприємств.

Розглянуто сутність необоротних активів та порядок їх визнання в бухгалтерському обліку. Наведено класифікацію необоротних активів та порядок їх оцінки. Розкрито економічний та правовий зміст поняття «амортизація» та «амортизаційна політика». Визначено методи нарахування амортизації та розкрити переваги та недоліки їх застосування в рамках формування ефективної амортизаційної політики підприємства.

Здійснено оцінку сучасного фінансово-економічного стану діяльності аграрних підприємств (за даними діяльності НППЦ Липковатіського аграрного коледжу). Розкрити первинний, синтетичний та аналітичний облік зносу (амортизації) необоротних активів аграрних підприємств.

Розроблено положення про амортизаційну політику підприємства, де викладено загальні питання формування амортизаційної політики.

Обґрунтовано доцільність удосконалення форми Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції. Запропонована удосконалена системи звітності щодо амортизаційної політики в частині

визначення переліку, змісту і періодичності її надання регуляторним державним органам.

Основні положення кваліфікаційної роботи доведені до рівня практичних рекомендацій з обліково-аналітичного забезпечення управління амортизаційною політикою в сучасних умовах оподаткування на аграрних підприємствах. Результати дослідження прийняті до впровадження у практичну діяльність аграрного підприємства – НПЦ Липковатівського аграрного коледжу Нововодолазького району Харківської області.

Ключові слова: необоротні активи, оцінка, амортизація, амортизаційна політика, бухгалтерський облік, облік зносу (амортизації) необоротних активів, статистична звітність, аналіз придатності основних засобів.

SUMMARY

Utkina MA Accounting and analytical support of depreciation policy management in modern tax conditions (according to Lipkovativka Agrarian College Novovodolazhsky district Kharkiv region) – Manuscript.

Qualification work for the degree of «Bachelor» in the specialty 071 «Accounting and Taxation» (educational program «Accounting and Auditing»). – Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture, Kharkiv, 2020

The qualification work is devoted to the theoretical and methodological substantiation and development of practical recommendations for improving the accounting and analytical support of depreciation policy management in modern tax conditions.

The food security of the country depends on the level of development of agricultural enterprises, which is related to the logistics of agricultural production. The disparity in prices for agricultural and industrial products, the deepening crisis and inflation in the country, the low financial condition of many agricultural enterprises have led to a decrease in capital investment and significant depreciation of most of their fixed assets. In this situation, the issues of rational construction of

financial, tax and management accounting and analysis of depreciation (depreciation) of non-current assets of agricultural enterprises become relevant.

The essence of non-current assets and the order of their recognition in accounting are considered. The classification of non-current assets and the order of their evaluation are given. The economic and legal meaning of the concept of «depreciation» and «depreciation policy» is revealed. Methods of depreciation calculation are revealed and the advantages and disadvantages of their application are revealed within the framework of formation of effective depreciation policy of the enterprise.

An assessment of the current financial and economic condition of agricultural enterprises. To disclose the primary, synthetic and analytical accounting for depreciation (amortization) of non-current assets of agricultural enterprises.

The provisions on the depreciation policy of the enterprise are developed, where the general questions of formation of the depreciation policy are stated.

The expediency of improving the form Report on the availability and movement of non-current assets, depreciation and capital investments is substantiated. An improved reporting system for depreciation policy is proposed in terms of determining the list, content and frequency of its provision to regulatory authorities.

The main provisions of the qualification work are brought to the level of practical recommendations for accounting and analytical support of depreciation policy management in modern conditions of taxation at agricultural enterprises.

Keywords: non-current assets, valuation, depreciation, depreciation policy, accounting, depreciation (assortment) of non-current assets, statistical reporting, analysis of the suitability of fixed assets.